

ἀντίθεσιν κανόνος καὶ παραδείγματος. Τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο ἀπλούστερον ἂν ἐλέγετο ὅτι οἱ τόνοι ἦσαν δύο, ὁ ὀξύς, χαρακτηρίζων τὴν τονιζομένην συλλαβὴν, καὶ ὁ βαρὺς, ὁ χαρακτηρίζων ὅλας τὰς ἄλλας συλλαβάς (ὡς ἄλλως τε μαρτυρεῖται καὶ γραπτῶς εἰς τοὺς παπύρους). Ἡ περισπωμένη, ἥς ἡ ἀρχικὴ μορφή ἦτο στεγοειδής, ὡς ἡ γαλλικὴ, ἀποτελεῖ σύνθεσιν τῆς προηγουμένης ὀξείας καὶ τῆς ἐπομένης βαρείας (συκεᾶ—συκῆ), ἐνῶ ὅπου προηγεῖτο ἡ βαρεῖα δὲν ἐγίνετο σύνθεσις περισπωμένης (δαίς—δάς, ἐστάως—ἐστῶς). Εἰς τὴν § 300 ἀναγράφεται «δοτ. ἵππο-αι, ἵππωι»· προφανῶς θὰ πρόκειται περὶ παροράματος, καίτοι δὲν ἀναγράφεται τοῦτο μεταξὺ τῶν τυπογρ. σφαλμάτων τῆς σελ. 253. Εἰς τὴν § 311 δὲν ἐξηγεῖται διατὶ τὸ *χαρίεσσα* προῆλθεν ἐκ θέματος *χαριατ-* καὶ ὄχι τοῦ *χαριετ-*, δὲν ἀναγράφεται δὲ οὔτε ὡς τυπογραφικὸν σφάλμα. Τὰ ἐν § 317. 6 περὶ ἐσφαλμένης τῆς γραφῆς τῶν στενότερος κλπ. θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθοῦν εἰς ἄρθρον ἐπιστημονικὸν καὶ ὄχι νὰ γράφονται ὡς πόρισμα ἐπιστημονικὸν ἐν διδακτικῷ βιβλίῳ. Αἱ ὀλίγα αὐτὰ παρατηρήσεις, ὄντως ἐλάχισται ἐν ὄψει τοῦ πελωρίου ὄγκου τῶν γραμματικῶν φαινομένων ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ μειώνουν τὴν ἐπιτυχῆ προσπάθειαν ἣν κατέβαλεν ὁ συγγραφεὺς, γνωστὸς δεινὸς γραμματικὸς, διὰ νὰ παρουσιάσῃ ἕνα ἀληθῶς λαμπρὸν διδακτικὸν ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖον σημειώνει σημαντικὴν πρόοδον διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Π. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* *

ΚΡ. Κ. ΠΑΝΗΓΥΡΗ καὶ ΕΜΜ. Ν. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ, *Γράμματα Ἑλληνικά*,
Ἐκδοσις Κολλεγίου Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1972, σχ. 8Μ σελ. 178.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖ σύνθεσιν ὕλης διδασκομένης εἰς τὸ μάθημα τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν τῆς Α' τάξεως τοῦ Γυμνασίου, δηλαδὴ περιέχει τὰ κεφάλαια τῆς Γραμματικῆς τὰ διδασκόμενα κατὰ τὸ πρόγραμμα εἰς τὴν τάξιν ταύτην, στοιχεῖα Συντακτικοῦ καὶ ἐκλογὴν κειμένων καταλλήλως ἐπειλεγμένων (οὐχὶ βεβαίως πάντοτε αὐτουσιῶν) ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γραμματείας, ἵνα ἐπ' αὐτῶν οἰκοδομηθῆι ἡ μύησις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ὕψην τῆς γλώσσης.

Τὸ βιβλίον «Γράμματα Ἑλληνικά» ἀποτελεῖ δηλαδὴ σύνθεσιν τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Ἀναγνωστικοῦ, τῶν ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ προγράμματος, εἰς ἐνιαῖον κείμενον. Ἡ σύνθεσις ὅμως αὕτη ἐπιτρέπει εἰς τοὺς συγγραφεῖς νὰ καταστήσουν ἀποτελεσματικώτερον τὴν ἐργασίαν τῆς διδασκαλίας διὰ τῆς προσθήκης, εἰκόνων, ἰχνογραφικῶν συνθέσεων, παραστατικῶν σχημάτων, ἐπεξηγηματικῶν παρατηρήσεων καὶ γλωσσικῶν ἀσκήσεων προφορικῶν καὶ γραπτῶν ἀξιολόγου ποιικιλίας. Καὶ κατὰ τὴν γνώμην μου ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ποιότης ὅλων τῶν στοιχείων τούτων εἶναι ἱκανοποιητικά. Ὅντως ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν εἰς τὴν Α' τάξιν διὰ τοῦ βιβλίου τούτου δύναται νὰ εἶναι ἀποτελεσματικώτερος παρὰ διὰ τῶν χωριστῶν ἐγχειριδίων Γραμματικῆς καὶ Ἀναγνωστικοῦ. Πάντως ἔχει κάτι τὸ νεώτερον καὶ ἱκανοποιεῖ τοὺς συγχρόνους γονεῖς, ὧν ἡ μεγάλη μᾶζα θεωρεῖ τὴν Γραμματικὴν ὡς περιττὸν φόρτον καταβασιάζοντα τοὺς βλαστὸς τῶν, εἶδος τι προπατορικοῦ ἀμαρτήματος τῶν Ἑλλήνων, θὰ ἴδουν δὲ εἰς τὸ παρὸν βιβλίον τὴν προσπάθειαν νὰ μετριασθῆι ἡ ἀπέχθεια πρὸς τὸ μάθημα.

Οἱ εὐρωπαῖοι ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ προβοῦν εἰς τὰς τοιούτου εἴδους

καινοτομίας από μακροῦ. Ἦδη εἰς τὸν ΚΑ' (1969) τόμον τοῦ «ΠΛΑΤΩΝΟΣ» σελ. 382 ἐξ. παρουσιάσαμεν δύο ξένα διδακτικά βιβλία διὰ τὰ μαθήματα τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Λατινικῶν. Τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν τὴν ARS GRAECA τῶν O. Leggewie, G. Philipp καὶ B. Rosner, ἡ ὁποία ἔχει καταπληκτικὴν συγγένειαν συλλήψεως καὶ ἐκτελέσεως πρὸς τὸ παρὸν βιβλίον μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ βιβλίον ἐκεῖνο ἔχει καὶ ἰδιαιτέραν αἰσθητικὴν ἀνάλυσιν τῶν καλλιτεχνικῶν εἰκόνων τοῦ κειμένου, διότι οἱ Γερμανοὶ συγγραφεῖς ἠθέλησαν νὰ δείξουν ὅτι οἱ Ἕλληνες οὐχὶ μόνον διὰ τῶν μεγάλης ἀξίας κειμένων των, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν, γλυπτικῶν καὶ τῶν ἄλλων καλλιτεχνικῶν δημιουργημάτων ἐχάραξαν ὁδοὺς πρωτοτύπους εἰς τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Τέχνην τοῦ Δυτικοῦ κόσμου. Τὸ κείμενον ἐξ ἄλλου τοῦ O. Vicenzi, Supplementum litterarum latinae, περιέχει ἀφθονίαν ὕλης, κλασσικῆς, μετακλασσικῆς, μεσαιωνικῆς καὶ συγχρόνου, πλουσιώτατον δειγματολόγιον τῆς πνευματικῆς λατινικῆς δημιουργίας ἀναφερόμενον εἰς τὰ πλέον ἀντιπροσωπευτικὰ ἔργα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τὰς μεγάλας προσωπικότητας τοῦ ρωμαϊκοῦ πνεύματος.

Τὰ «Γράμματα Ἑλληνικά» εἶναι ἀξιέπαινα καὶ κατὰ τοῦτο ὅτι ἔχουν συνειδητοποιήσει τὴν παγκοσμίως πλέον ἀναγνωρισθεῖσαν ἀλήθειαν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀπὸ τοῦ Μίνως καὶ τοῦ Νέστορος μέχρι σήμερον καὶ ὀρθῶς τὸ κηρύττουν εἰς τὸ εἰσαγωγικὸν των μάθημα καὶ εἰς τὸ ἀρχικὸν κείμενον, τὸ περιέχον φράσεις κατανοητὰς ὑπὸ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, φράσεις τῶν π.Χ. αἰώνων ΙΔ', Θ', Ε', Δ' καὶ μ.Χ. Α' Στ', ΙΒ', ΙΕ', ΙΘ' καὶ Κ'. Ὁρθῶς δὲ αἰσθητοποιεῖται διὰ λέξεων ὁμοριζῶν καὶ ἡ συγγένεια τῆς γλώσσης μας πρὸς τὰς ἄλλας ἰνδοευρωπαϊκάς. Ἡ τοποθέτησις αὐτῆ τοῦ μαθήματος τῆς γλώσσης ἔχει κεντρικὴν σημασίαν καὶ διὰ τὸ πνεῦμα τῆς ὅλης διδασκαλίας αὐτοῦ ὅχι μόνον εἰς τὸ γλωσσικὸν μάθημα τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἀλλὰ ὡσαύτως καὶ εἰς τὸ ἐπίσης γλωσσικὸν μάθημα τῶν Νέων Ἑλληνικῶν.

Καὶ τούτου δεδομένου γεννᾶται τὸ ἐρώτημα. Καλὰ διὰ τοὺς ξένους, διὰ τοὺς Γερμανοὺς λ.χ., τὸ μάθημα τῶν Ἀρχ. Ἑλληνικῶν, καίτοι συγγενοῦς γλώσσης, εἶναι ἐν τούτοις ξένον καὶ πρέπει νὰ ἀρχίσουν νὰ τὸ διδάσκωνται μὲ εἰκόνας, παραστατικούς πίνακας καὶ σχήματα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως, πού παραλαμβάνομεν ἀποφοίτους Δημοτικοῦ σχολείου γνωρίζοντας ἀρτίως τὴν Νέαν Ἑλληνικὴν γραφομένην—μὴ ἀπέχουσαν οὐσιωδῶς ὡς πρὸς τὴν Γραμματικὴν ἀπὸ τὴν ἀπλήν Ἀττικὴν ἢ τὴν Κοινήν—θὰ ἀρχίσωμεν νὰ διδάσκωμεν β' κλίσιν καὶ α' κλίσιν ἀπὸ τὸ ἄλφα; Ἦ θὰ ἦτο σκοπιμώτερα ἢ μέθοδος τοῦ Vicenzi διὰ τὴν Λατινικὴν νὰ παραθέσωμεν κείμενα ἀπὸ τὰ καλύτερα τῶν νεωτέρων χρόνων πρὸς τὰ ἀρχαιότερα καὶ νὰ διδάσκωμεν γραμματικῶς μόνον τὰς διαφοράς; Ἴσως ὅμως ἀντεῖπη τις ὅτι οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου δὲν ἐδιδάχθησαν ἐπαρκῶς τὴν γραφομένην Ἑλληνικὴν, ὅπως τὴν ὀρίζει τὸ Σύνταγμα. Ἄν τοῦτο ἀποδειχθῇ ἀληθές, τότε εἶναι προφανές, πῶς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ὀφείλει νὰ διατάξῃ τὰ προγράμματά του διὰ νὰ διδάσκωνται οἱ πολῖταιί του τὴν ἀρχαιότεραν μορφήν τῆς γλώσσης των, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφησαν τὰ ἀριστουργήματα τοῦ πνεύματος καὶ τὸ εὐαγγέλιον τῆς θρησκείας των, ἀφοῦ μάλιστα ἐπιθυμεῖ Παιδείαν Ἑλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν.

Π. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ